

Anna Kivilahti

ISÄ-LAPSI-PÄIVÄN JÄRJESTÄMINEN SATAKUNNAN
VANKILAN HUITTISTEN OSASTOLLA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2014

ISÄ-LAPSI-PÄIVÄN JÄRJESTÄMINEN SATAKUNNAN VANKILAN HUITTISTEN OSASTOLLA

Kivilahti, Anna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2014
Ohjaaja: Alvajärvi, Ari
Sivumäärä: 40
Liitteitä: 5

Asiasanat: ehkäisevä mielenterveystyö, perhetyö, rikosseuraamus, työmenetelmät, isyys

Tämän opinnäytetyön aiheena oli järjestää isä-lapsi-päivä vangeille ja heidän lapsilleen. Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja se järjestettiin yhteistyössä Satakunnan vankilan Huittisten osaston kanssa. Satakunnan vankilan Huittisten osasto on 103-paikkainen avolaitos. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää vankilan perhetyötä järjestämällä Huittisten osastolla isä-lapsi-päivä.

Raportissa on järjestettyyn toimintaan liittyvä teoriapohja. Siinä käydään läpi muun muassa isyyttä ja vankilan perhetyötä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli, että kun isä-lapsi-päiviä järjestetään Huittisten osastolla enemmän, ne vakiintuvat heille käytännöksi. Vangin on tärkeä ylläpitää perhesuhteitaan ja erityisesti vanhempi-lapsi-suhdettaan. Isä-lapsi-päivänä vankilan on mahdollisuus näyttäytyä lapselle paikkana, missä isän on hyvä olla ja missä isä vain väliaikaisesti asuu.

Isä-lapsi-päivä järjestettiin toukokuussa 2014. Vangeilta kerätyn palautteen perusteella päivä paransi heidän isä-lapsi-suhdettaan ja vahvisti tunnetta tavoitella rikoksesta elämäntapaa.

ARRANGING A FATHER-CHILD DAY IN SATAKUNTA PRISON IN HUITTINEN UNIT

Kivilahti, Anna

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

December 2014

Supervisor: Alvajärvi, Ari

Number of pages: 40

Appendices: 5

Keywords: preventative mental health work, family work, criminal sanctions, methods of social work, fatherhood

Subject of this thesis was arranging a father-child day to prisoners and their children. Thesis was functional and it was arranged co-operatively with Satakunta Prison in Huittinen Unit. Satakunta Prison Huittinen Unit is open prison and its capacity is 103 persons. Purpose of this thesis was improving family work of Satakunta Prison by organizing a father-child day in Huittinen Unit.

The report contains theory which is related to the arranged father-child day. The theory contains for example fatherhood and family work in prison.

The purpose of this thesis was that when the father-child days are arranged in Huittinen Unit more often they will take them as practice. For a prisoner it is very important to uphold family relationships and specially the parent-child relationship. In a father-child day prison has a chance to show itself as a place where father is doing well and where father is living temporarily.

A father-child day was arranged in May 2014. The feedback which was collected from prisoners revealed that the day had a good impact upon their father-child relationship. It also strengthened the feeling that they need to reach for crime free lifestyle.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	RIKOSSEURAAMUSLAITOS	8
2.1	Rikosseuraamusalueet.....	11
2.2	Satakunnan vankila	12
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	13
3.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	13
3.2	Isyys	13
3.3	Isyys vankilassa	15
3.4	Vanhemman poissaolo ja lapsen eristäminen vanhemmasta	16
3.5	Sosiaalialan työmenetelmät	18
4	PERHETYÖ	19
4.1	Perhetyö vankilassa.....	20
4.2	Lapsen kokemus vankilasta	21
5	ISÄ-LAPSI-PÄIVÄ.....	23
5.1	Suunnitteluvaihe	23
5.2	Suunnitelmasta toteutukseen.....	27
5.3	Johtopäätökset.....	32
6	TULOKSET	35
7	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni oli toiminnallinen ja järjestin sen yhteistyössä Satakunnan vankilan Huittisten osaston kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli järjestää vankilaan vangeille ja heidän lapsilleen yhteinen päivä. Päivän sisältöön kuului yhteistä virikkeellistä toimintaa ja myös vapaa-aikaa isän ja lapsen kesken. Päivän päätteeksi pyysinisiä vastaamaan ennalta laatimiini palautelomakkeen kysymyksiin, joiden vastauksia tarkastelen tässä raportissa.

Opinnäytetyöni rakentui perhetyön kehittämisen tarpeen ympärille Satakunnan vankilan Huittisten osastolla. Isä-lapsi-päivien järjestäminen on kirjattu Huittisten osaston perhetyön suunnitelmaan ja niitä tulisi pitää vuosittain. Tavoitteena on, että kun isä-lapsi-päiviä järjestetään heillä useammin, se vakiintuu heille käytännöksi. Tämän vuoksi he ehdottivat minulle päivän järjestämistä opinnäytetyönä. Päivän tarkoituksena on muun muassa yhdessä tekeminen ja isä-lapsi-suhteen vahvistaminen. (Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön suunnitelma 2013.)

Useat vangit tarvitsevat tukea viranomaisten kanssa asiointiin sekä elämänhallintaan. Tässä työssä ovat arvokkaana apuna vangin lapset ja koko perhe. Työskentelyssä pyritäänkin ottamaan tuen antaminen paremmin huomioon. Tärkeänä tavoitteena on ylläpitää ja muodostaa toimivia yhteistyösuhteita siviilielämään. Nämä yhteistyösuhteet ovat erittäin tärkeitä tulevaisuuden kannalta, valmisteltaessa valvottuja koevapauksia sekä vapautumisjatkumia. (Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön toimintasuunnitelma 2014.)

Olen koonnut opinnäytetyöni pohjaksi teorian tietoa ja kirjallisuutta, jota hyödynnän raportissani. Olen pohtinut omaa ammatillista osaamistani ja kykyjäni toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö, minkä perusteella koin, että minulla oli hyvät valmiudet toteuttaa tämänkaltaisen toiminnallinen opinnäytetyö. Pidän paljon lapsista ja sen vuoksi minusta oli erityisen mukavaa, että sain isä-lapsi-päivän puitteissa toimia myös lasten kanssa. Tämän lisäksi rikosseuraamus kiinnostaa minua jopa ammattina.

Opinnäytetyöni merkitys Satakunnan vankilan Huittisten osastolle osoittautui positiiviseksi ja suureksi. Vankien perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä kutsutaan perhetyöksi. Tällaiset päivät edistävät heidän perhetyönsä tavoitteiden täyttymistä. (Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön toimintasuunnitelma 2014.) Vankilan ulkopuolisia suhteita on tärkeää ylläpitää, jotta vangin tuomion jälkeinen yhteiskuntaan sopeutuminen helpottuisi. Vankilassa perhetyötä tekevät muiden töidensä ohella useat henkilöstöryhmät muun muassa ohjaajat ja erityisohjaajat. (Päivä kerrallaan 2012, 28.) Vankilassa on järjestetty perhetyön puitteissa mm. parisuhdeleirejä sekä vertaistukiryhmien kokoontumisia. Huittisten osaston sosiaalityön painopisteenä on vangin sosiaalisen ja taloudellisen tilanteen kartoitus sekä perhetyön toimintamallien kehittäminen. (Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön toimintasuunnitelma 2014.)

Vangeille päivä on merkityksenkäs, koska he saavat tavata lapsiaan ja henkilökunnan saaman palautteen mukaan vaikutus on ollut positiivinen. Huittisten osasto on avovankila eli suuri osa vangeista on lähellä vapautumisajankohtaa. Heillä on edessään takaisin yhteiskuntaan sopeutuminen ja integroituminen. Perhesuhteiden merkitys korostuu vapautumisen kynnyksellä ja sen jälkeen. Toivon järjestämäni päivän vahvistaneen heidän suhteitaan perheeseensä ja vankilan ulkopuoliseen elämään. Seuraava lainaus on erään vangin kokemus vankeusajastaan. ”Mielestäni Rikosseuraamuslaitoksen tulisi tukea isä-lapsisuhdetta enemmän. Nykyään tuntuu siltä, että rajoitetaan perheeseen liittyvää toimintaa enemmän ja evätään perheleirejä ja poistumislupia kaikin mahdollisin keinoin. Perhe on jokaiselle järkevälle ihmiselle paras kannustin rikoksettomaan elämään. Eristäminen ja toimintojen kiristäminen johtaa vastakkaiseen suuntaan.” (Raninen, J. 2013, 96.)

Minulle itselleni opinnäytetyö oli valtavan hieno mahdollisuus tutustua tarkemmin vankilan toimintoihin ja arkeenkin. Olen opinnäytetyön kautta saanut ensiarvoisen tärkeää kokemusta rikosseuraamuksesta, josta uskon olevan hyötyä tulevaisuudessani.

Vankilassa

Sunnuntai-päivä, ilman huolen häivää. Prinsessani näen, on tapaamispäivä. Unohdan paskan, kun juokset mua vastaan. Avosylin vastas oon omaa lasta.

Hyppäät mun syliin, kaikki on hyvin. Tunne on paras, vaik pallo jalas en tunne olevani paras enkä haluu päästää tytärtäni takas pihalle. Isyys tulee kaiken tilalle. Tätä hetkeä ei saa kukaan pilalle.

Tullessasi luuriin naurusi piristää, unohdan muurin eikä päätäni kiristä. Ei sais olla näin, et ensiaskeleesi näen, kun nojailit bunkkerissa pleksiä päin.

Vaikka vankilassa käyt mua tapaamassa, lupaan korvata sinulle kaiken.
Vaikka vankilassa käyt mua tapaamassa, sydämeni lyö vain sinua varten.

En päässy kokemaan lapsuuttas, enkä ekavuosien ohi sua taluttaa. Sun kohtalo mua satuttaa, arvokas aika valuu vaan, sellissä se mua kaduttaa.

Vaik takuuta ei oo tulevasta, niin takaan et iloa tuotan, vaik monta vuotta oon pois. Voit luottaa et taistelen vuokses, tuon turvaa luokses. Älä koskaan pelkää, et käännän sulle selkää. Tarkoituksen tuot mun elämään, se on selvää yhtä varmasti ku illalla nousee kuu.

Tarjoon tukee mitä vain tapahtuu. Rukoilen et Luoja hyvän elämän sulle suo. Silti tiedän, et elämä ongelmia tuo, niitä aina voit tuoda mun luo.

(Steen1 & PeteK 2013.)

2 RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva yhdyskuntaseuramusten sekä vankeusrangaistusten täytäntöönpanoviranomainen. Sen tavoitteena on ehkäistä omalta osaltaan uusintarikollisuutta ja lisätä yhteiskunnan turvallisuutta. Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on säädelty lailla. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Rikosseuraamuslaitoksessa asiakkaan, tutkintavangin sekä tuomitun rangaistusajan suunnittelu sekä seuraamuksen toimeenpano eli varsinainen rangaistuksen suorittaminen vapautumisvaiheineen muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014).

Rikosseuraamuslaitoksen toimijoilla on perustehtävänä rikosoikeudellisten seuramusten täytäntöönpano. Rikosseuraamustyöntekijät ja laitoksen muut virkamiehet huolehtivat rangaistusten lainmukaisesta ja turvallisesta täytäntöönpanosta. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Suoritettavalla seuraamuksella ei tule olla itse rangaistuksesta seuraavia rajoitteita enemmän kerrannaisvaikutuksia tuomitun elämään. Rangaistusaika pyritään suunnittelemaan niin, että tuomittu voi kehittää valmiuksiaan rikoksettomaan elämään. Tässä tilanteessa esimerkiksi vankilan perhetyö näyttäytyy vangille tärkeänä. Kun vangin valmiuksia isänä ja perheenjäsenenä tuetaan esimerkiksi juuri isä-lapsi-päivänä, katsotaan sen edistävän hänen rikoksettomuuttaan. Tuomitun on tärkeä saada rangaistusaikanaan harjoittelua elämänhallintaa tukevissa taidoissa. Näin hänellä on paremmat mahdollisuudet sijoittua osaksi yhteiskuntaa täysivaltaisena jäsenenä rangaistuksen suorittamisen jälkeen. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.) Lapsilleen isänä toimiminen on yksi erittäin tärkeä osa elämänhallinta-taitoja ja yhteiskunnassa pysymistä. Tämän vuoksi on sekä isän että yhteiskunnan etu, että vanki voi toimia isänä myös vankilassa.

Rikosseuraamuslaitos jakaantuu kolmeen täytäntöönpanoalueeseen: Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. Jokaisella alueella toimii aluehallinto, joka koostuu aluekeskuksesta sekä arviointikeskuksesta. Rikosseuraamusalueet jakautuvat edelleen rikosseuraamuskeskuksiin, joiden alaisuudessa toimii vankiloita ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö sijaitsee Helsingissä. Se koostuu viidestä yksiköstä ja sisäisestä tarkastuksesta. Yksiköitä ovat johdon tuki, hallintoyksikkö, toiminnan kehitys- ja laatuyksikkö, talousyksikkö sekä oikeudellinen yksikkö. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Muodolliset täytäntöönpanon tehtävät hoitaa täytäntöönpanoyksikkö. Vankeuden, valvontarangaistuksen ja tutkintavankeuden ajallisen keston toteutumisesta perustuslain edellyttämällä tavalla huolehtii muodollinen täytäntöönpano ja tutkintavankeuden hallinnollinen toimeenpano. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa toimii terveydenhuoltoyksikkö. Se koostuu valtakunnallisesti toimivista yhteisistä palveluista, joita ovat toiminnan ohjaus, Lääkekeskus ja Hammashuolto, Psykiatrinen vankisairaala Turussa ja Vantaalla, Vankisairaala sekä vankiloiden yhteydessä toimivista poliklinikoista. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

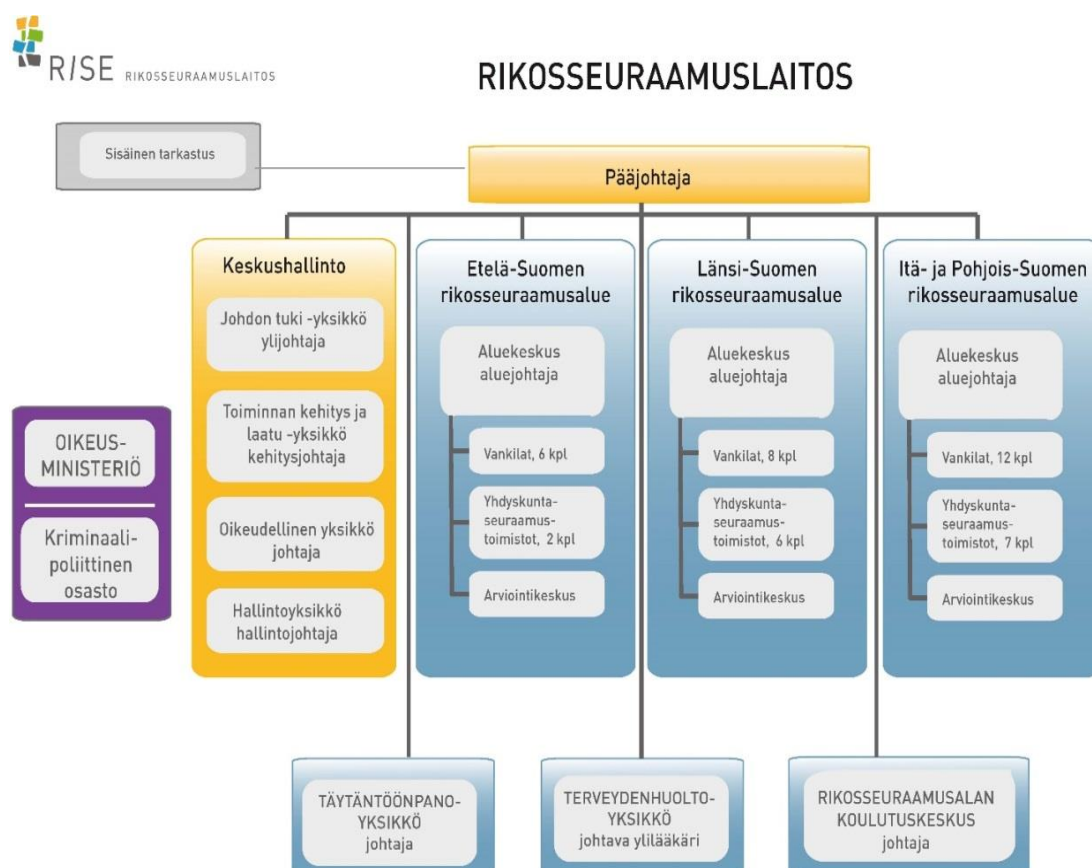
Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa toimii myös rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Se vastaa rikosseuraamusalaan liittyvästä tutkintokoulutuksesta sekä ammattitaitoa ylläpitävästä ja täydentävästä koulutuksesta. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Rikosseuraamuslaitos sitoutuu ensisijaisesti ihmisarvon kunnioittamiseen ja oikeudenmukaisuuteen. Kaikkea työtä ohjaa käsitys yksilön mahdollisuudesta muuttua ja kasvaa. Näihin arvoihin sitoutuminen merkitsee perusoikeuksien sekä ihmisoikeuksien turvaamista. Se merkitsee myös tuomittujen kohtelemista asiallisesti, inhimilli-

sesti ja keskenään tasavertaisesti. Lainmukaisuutta sekä oikeutta ja kohtuutta tulee noudattaa kaikessa toiminnassa. Täytäntöönpano tulee toteuttaa sillä tavalla, että se tukee tuomitun yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Sen täytyy myös tukea tuomitun pyrkimystä rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Yksi rikosseuraamuslaitoksen olennaisista tehtävistä on huolehtia osaltaan yhteiskunnan turvallisuudesta pitämällä yllä laillista ja turvallista seuraamusten täytäntöönpanojärjestelmää. Sen tulee myös sekä myötävaikuttaa uusintarikollisuuden vähentämiseen ja rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio.

(Rikosseuraamuslaitos 2014)

2.1 Rikosseuraamusalueet

Rikosseuraamuslaitos on jaettu kolmeen eri täytäntöönpanoalueeseen eli rikosseuraamusalueeseen. Nämä alueet ovat Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimialueena ovat Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakunnat. Alueen päätoimipaikkana toimii Helsinki. (Asetus rikosseuraamuslaitoksesta 1108/2009, 2 §.) Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvat Helsingin, Jokelan, Keravan, Riihimäen, Suomenlinnan ja Vantaan vankilat sekä Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistot toimipaikkoineen. Sekä aluekeskus että arviointikeskus sijaitsevat Helsingissä. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen toimialueena ovat Varsinais-Suomen, Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakunnat sekä Ahvenanmaa. Alueen päätoimipaikkana toimii Tampere. (Asetus rikosseuraamuslaitoksesta 1108/2009, 2 §.) Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvat Hämeenlinnan, Kylmäkosken, Käyrän, Satakunnan, Turun, Vaasan, Vanajan ja Vilppulan vankilat sekä Hämeenlinnan, Lahden, Porin, Tampereen, Turun ja Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimistot toimipaikkoineen. Aluekeskus toimii Tampereella ja arviointikeskus Turussa. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen toimialueena ovat Keski-Suomen, Etelä-Savon, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat ja sen päätoimipaikkana on Kuopio (Asetus rikosseuraamuslaitoksesta 1108/2009, 2 §). Aluekeskus sijaitsee Kuopiossa ja arviointikeskusten toimipaikat sijaitsevat Oulussa, Kuopiossa, Mikkeliissä sekä Jyväskylässä. Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvat Laukaan, Juuan, Kestilän, Kuopion, Mikkelin, Naarajärven, Oulun, Pelson, Pyhäselän, Sulkavan, Sukevan ja Ylitornion vankilat sekä Joensuun, Jyväskylän,

Kouvolan, Kuopion, Mikkelin, Oulun ja Rovaniemen yhdyskuntaseuraamustoimistot toimipaikkoineen. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2014.)

2.2 Satakunnan vankila

Satakunnan vankilaan kuuluu Huittisten ja Köyliön vankilaosastot. Huittisten ja Köyliön vankilat olivat aiemmin varavankiloita ja ne aloittivat toimintansa jo vuonna 1935. Molemmat vankilat ovat toimineet historiansa aikana muun muassa sotavankileireinä. Vuonna 1998 Huittisten ja Köyliön varavankilat yhdistyivät, jonka johdosta muodostui Satakunnan vankila. (Satakunnan vankilan esittelykansio 2013.)

Sekä Huittisten että Köyliön osastot toimivat avovankiloina lokakuuhun 2012 asti, jolloin Köyliön osasto muutettiin suljetuksi laitokseksi. Köyliössä toimi siihen asti myös naisosasto, mutta se poistui muutoksen myötä. Huittisten osasto toimii edelleen avolaitoksena. Molemmat osastot ovat pääosin Länsi-Suomen alueen miesvangeille tarkoitettuja. (Satakunnan vankilan esittelykansio 2013.)

Satakunnan vankilan Huittisten osastolle mahtuu 103 vankia ja se on tarkoitettu miesvangeille. Osastolla vangit työllistyvät vankilan tarjoamiin työtehtäviin, avolaitostöihin vankilan ulkopuolelle sekä kuntouttavaan työtoimintaan. Osastolta on mahdollisuus käydä myös siviilitöissä. Eniten osaston vankeja työllistävät maatalouden työtehtävät. Näitä ovat muun muassa metsänhoito, luomuviljely sekä lehmien ja sonien ja muiden eläimien hoito. Muita vankilan tarjoamia työtehtäviä ovat esimerkiksi ikkunaverstaan entisöintityöt, kiinteistö- ja laitoshuollon tehtävät, ruoka- ja vaatehuolto sekä kirjastonhoito. (Satakunnan vankilan esittelykansio 2013.)

Köyliön osasto on 78-paikkainen laitos miesvangeille. Köyliön vankila on turvallisuusluokitukseltaan kevyesti suljettu vankila. Osastolla vangit työllistyvät vankilan tarjoamiin työtehtäviin. Työtehtäviä ovat muun muassa kilpituotanto, tilaelementti-tuotanto, varastotyöt, kiinteistö- ja laitoshuolto sekä ruoka- ja vaatehuolto. Köyliön osaston vankeja työllistää eniten kilpituotanto. Tuotannossa tehdään liikennemerkke-

jä ja -opasteita sekä sulku- ja varoituslaitteita. Vankilassa on mahdollista opiskella itsenäisesti. (Satakunnan vankilan esittelykansio 2013.)

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä on tärkeää, että siinä yhdistyy sekä käytännön toteutus että sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Ammatillisessa kentässä toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee käytännön toiminnan ohjeistamista, järjestämistä, opastamista tai järjeistämistä. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Toiminnallinen opinnäytetyö tähtää aina konkreettiseen tuotteeseen. Tämä kirjallinen tuotos on yksi opinnäytetyöni tuote. Toinen tuote on se toiminta eli isä-lapsi-päivä, jonka järjestin vankilassa. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu kaksi osaa, toiminnallinen osuus ja raportti. (Vilka & Airaksinen 2003, 51.)

Toiminnallinen opinnäytetyö tulee tehdä tutkivalla asenteella. Se tarkoittaa valintojen joukkoa ja niiden tarkastelua sekä valinnan perustelua aihetta koskevaan tietoperustaan nojaten. (Vilka & Airaksinen 2003, 156-157.)

3.2 Isyys

Tuire Ellilän miesvangeille tekemän pro gradu-tutkielman mukaan oman lapsen syntymä on miehelle erittäin merkittävä kokemus ja tunnerikas tapahtuma. Tutkielman mukaan syntymä koettiin ainutlaatuiseksi ja uskomattomaksi tapahtumaksi. Sitä kuvailtiin myös ihmeenä, vaikka tapahtuma ei koko ajan ollutkaan isien mielestä kauhis. Oman vastasyntyneen lapsen syliin saamisesta syntyneitä tunteita oli vaikea

kuvailla. Syntymän jälkeen yhteenkuuluvuuden tunne omaan puolisoon ja lapseen oli suuri. Oma lapsi koettiin rakkaaksi. (Ellilä 2012, 30.)

Isyys on elämänpituinen haaste ja yksi miehen elämän vaativimmista rooleista. Tähän haasteeseen tulee jokaisen miehen vastata löytämällä itselleen paras ja sopivin tapa toimia isänä. Jokainen isä kouliintuu koko elämänsä ja henkinen kasvu seuraa mukana jatkuvasti. Isyys syntyy eletystä elämästä sen ilojen ja vaikeuksien kanssa. (Juvakka & Viljamaa 2002, 7.) Isyys on miehelle suuri mahdollisuus. Kun perheeseen tulee uusi jäsen, miehen ja naisen asema muuttuu erilaiseksi, koska molemmille muodostuu uusia vaatimuksia ja tehtäviä. Oma rooli isänä vaatii sulattelua ja aikaa, eikä välttämättä tapahdu aina itsestään. (Juvakka & Viljamaa 2002, 36.)

Lapsen synnyttyä perheeseen, on tärkeää, että myös isä voi viettää aikaa vauvan kanssa. Kiinnittyminen on vuorovaikutuksessa tapahtuva, molemminpuolinen prosessi. Sen ehtona on pysyvyys ja yhdessä vietetty aika. Kiinnittyminen kasvattaa lapsessa turvallisuuden tunnetta ja aikuisessa vanhemmuutta. Äidin ohella myös isän on tärkeää pystyä kasvattamaan itsessään vanhemmuuden tunnetta. Isyys ei ole ohimenevää, vaan jälkeläisestä tulee huolehtia aikuisikään asti. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela 2014.)

Isyys lapseen voi syntyä erilaisin tavoin. Lapsi ei aina ole miehen biologinen jälkeläinen. Jos vanhemmat ovat avioliitossa, äidin aviomies on automaattisesti lapsen isä. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys tulee vahvistaa joko isyyden tunnustamisella tai tuomioistuimen päätöksellä. (Väestöliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2014.)

Lapselle jää mieleen isän kanssa yhdessä tekeminen ja touhuaminen. Lapsi nauttii vietetystä ajasta isän kanssa. Usein mies muistaa omasta lapsuudestaan hyvin sen, olivatko hänen omat vanhempansa kiinnostuneita tekemään ja leikkimään yhdessä hänen kanssaan. (Juvakka & Viljamaa 2002, 33.) Muun muassa tähän teoriaan pohjaten lähdin suunnittelemaan ja työstämään isä-lapsi-päivää Huittisissa. Tarkoitukseni oli antaa isälle ja lapselle mahdollisuus yhteiseen toimintaan.

3.3 Isyys vankilassa

Isyyden toteuttaminen vankilassa voi olla vangille todella haastavaa. Vankiloiden perhetapaamiskäytännöt eivät ole vankien mukaan isä-lapsi-suhdetta suurestikaan vahvista. (Raninen, J. 2013, 69-70.) Vankiloiden tapaamiskäytännöt vaihtelevat vankiloittain suuresti. Suljettujen vankiloiden ja avovankiloiden välillä on luonnollisesti paljon eroavaisuuksia. Suljettujen vankiloiden tapaamiset ovat turvallisuusmääräyksiltään tiukempia kuin avolaitoksissa. Kaikkiin tapaamisiin tulee etukäteen tehdä anomus. (Portti vapauteen [www-sivut 2014](#).)

Avolaitoksissa, myös Huittisten vankilassa, järjestetään joka viikko viikonlopputapaamisia. Näiden lisäksi tapaamisia järjestetään myös arkipyhinä. Niissä vanki ja tapaajat saavat koskettaa toisiaan, mutta vartijat valvovat tapaamista. Viikonlopputapaamisten lisäksi vangilla on oikeus anoa perhetapaamisia. Perhetapaamiset ovat maksimissaan neljän vuorokauden mittaisia. Perhetapaamiset järjestetään vankilan alueella perhetapaamistaloissa ja vangin sekä tapaajien tulee ilmoittautua vankilan päivystykseen aamuin illoin. (Portti vapauteen [www-sivut 2014](#).)

Suljettujen vankiloiden valvotuissa tapaamisissa eivät vangit ja tapaajat saa koskettaa toisiaan. Valvotuissa tapaamisissa vangin ja tapaajan välillä on pleksilasi. Näin ollen lapsetkaan eivät saa koskettaa vankina olevaa vanhempaansa. Vanhempi-lapsi-tapaamisissa lapsi saa koskettaa vanhempaansa, mutta se on silti valvottu tapaaminen. Näiden tapaamisten aikana lapsen saattaja ei saa koskettaa vankia, vaikka saattaja olisi vangin puoliso. (Portti vapauteen [www-sivut 2014](#).)

Tässä raportissa viitataan useaan kertaan Janne Ranisen kirjoittamaan kirjaan ”Isänä vankilassa” (2013). Hän on ollut vankilassa yli kymmenen vuotta ja ottanut kantaa Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksiin sekä vankiloiden perhekäytäntöihin. Hän kaipaasi vankilan henkilökunnalta asennemuutosta perhetyötä kohtaan. Ranisen mukaan ikävää on se, kun ei pysty kokemaan lapsen elämästä mitään muutaman tunnin tapaamisessa vankilassa. Eniten häntä harmittaa, ettei lapsen kanssa voi jakaa jokapäiväistä arkea. (Vilkman 2014.)

Raninen on sitä mieltä, että lapsen ja isän tapaaminen on ennen kaikkea lapsen oikeus. Hänellä on jatkuvasti huono omatunto siitä, ettei voi viettää tarpeeksi aikaa lapsensa kanssa. Huonon omatunnon vuoksi hän kiinnostui aiheesta ja haastatteli muita vankilassa olevia isiä. Heidän haastatteluihinsa sekä omiin kokemuksiinsa pohjaten hänen kirjansa syntyi. (Vilkman 2014.)

3.4 Vanhemman poissaolo ja lapsen eristäminen vanhemmasta

Suomessa on noin 10 000 lasta, joiden isä tai äiti on vankilassa. Sellaisella lapsella, jonka toinen vanhempi on vankilassa, on lisääntynyt riski epäsosiaaliseen käyttäytymiseen, mielenterveysongelmiin sekä rikollisuuteen. (Vilkman 2014.)

Vanhemman joutuminen vankilaan on yleensä kriisi koko perheelle. Lapset saattavat oireilla vanhemman poissaolosta monella tavalla. Lähiomaisen joutuessa vankilaan, perhe saattaa kokea kärsivänsä osan rangaistuksesta. Joskus asia koetaan myös hävettäväksi ja sitä saatetaan salailla. (Sassi & Huhtamo 2006, 31.)

Useilla vangeilla on ongelmia vanhemmuuden hoidossa. Monen vangin lapsia on otettu huostaan joko pakolla tai vanhemman suostumuksella. Alkoholi ja huumeet heikentävät vanhempi-lapsi-suhdetta. Myös vanhemman vankilakerrat heikentävät sosiaalisia suhteita. Lapsella on oikeus pitää yhteyttä vanhempaansa ja tarvittaessa viranomaisen tulee tukea tätä oikeutta. Yhteydenpidolla on suuri merkitys siinä vaiheessa, kun vanki palaa takaisin siviiliin vankilasta. Ilman perhesiteitä uusimisriski on suuri. (Sassi & Huhtamo 2006, 22.)

Osa vangeista ei halua, että heidän lapsensa käyvät tapaamassa heitä vankilassa. Tähän ovat syinä muun muassa se, etteivät he pysty koskettamaan lasta tai sitten he eivät halua, että lapsi näkee heidät vankilassa. Osa vangeista ei kerro lapsilleen olleenkaan olevansa vankilassa. Tätä kertomattomuutta esiintyi myös minun isä-lapsipäivään osallistuneilla vangeilla. Nämä seikat tuovat omat vaikeutensa perhetyön

toteutumiseen vankilassa ja perhesuhteiden ylläpitämisessä. (Sassi & Huhtamo 2006, 27.)

Vuosina 2010-2012 tehdyssä COPING-tutkimuksessa (Children of Prisoners, Interventions & Mitigations to Strengthen Mental Health) selvitettiin vankien lasten tilannetta Isossa-Britanniassa, Saksassa, Ruotsissa ja Romaniassa. Tutkimuksessa selvitettiin lapsen edellytyksiä käsitellä tilannetta, missä vanhempi vangitaan. Euroopassa on arvioitu olevan 800 000 lasta, joiden vanhempi on vankilassa. (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 23, 33.) Tutkimuksessa haastateltiin 349 henkilöä, joista 161 oli 7-17-vuotiaita lapsia. 80 %:lla lapsista oli biologinen isä vankilassa. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin kyselylomakkein ja tietokannoista kerättyä aineistoa 737 lapsesta, joiden vanhempi oli vankilassa. (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 44-45.) Tutkimuksen keskeisiä tuloksia esittelen seuraavissa kappaleissa.

Lapsilla, joiden vanhempi oli vankilassa, oli huomattavasti suurempi riski saada mielenterveyden häiriöitä kuin niillä lapsilla, joiden vanhemmat eivät olleet vankilassa (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 502). Avaintekijöitä selviytymiseen olivat lapsen synnynnäiset ominaisuudet, lapsen mahdollisuudet pitää vanhempi-lapsi-suhdetta yllä vanhemman ollessa vankilassa sekä vanhempien antama huolenpito (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 528). Tärkeitä olivat myös vanhempien suhde lapseen ennen vankeusaikaa sekä se, että perheen ulkopuolisten sukulaisten tuki lapselle voi muodostua merkittäväksi (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 543-544).

Lapsi tunsi ikävää vanhempaansa kohtaan yhtä paljon huolimatta siitä, oliko vankilassa isä vai äiti (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 529). Lapsen jaksamiseen liittyi olennaisesti avoin kommunikaatio ja se, että hän sai puhua kokemuksistaan koko vanhemman vankeuden ajan. Koululla oli myös suuri mahdollisuus tukea lapsen psyykkistä hyvinvointia. (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 530-533.) Vankiloiden tilojen lapsiystävällisyydestä tulee huolehtia lapsen tullessa tapaamaan vanhempaansa ja puhelimen merkitys on suuri vanhemman ja lapsen yhteydenpidon kannalta (Jones & Wainaina-Woźna 2012, 540-541).

3.5 Sosiaalialan työmenetelmät

1980-luvulla alettiin kritisoida yksilökeskeistä työtä sosiaalialalla. Tästä lähtivät kehittymään nykyaikaiset sosiaalialan työmenetelmät. Asiakastyö ja rakenteellinen yksilötyö asetettiin vastakkain. Yksilökeskeinen työ nähtiin lähinnä ongelmien paikailuna, eikä ongelmien yhteiskunnallisiin syihin pureuduttu, kun taas rakenteellinen sosiaalityö nähtiin enemmän ennaltaehkäisevänä työnä. Työmenetelmän käyttö edellyttää ammatillista osaamista ja tilanteen erityispiirteiden huomioimista. Yhden työprosessin aikana voidaan hyödyntää monenlaisia keinoja sekä työvälineitä. (Helsingin yliopiston www-sivut 2014.)

Suomessa sosiaalialalla on käytössä muun muassa seuraavanlaisia työmenetelmiä: sosiaalityön tilannearvio, ohjaus ja neuvonta, kriisityö ja sen tekniikat, ratkaisu- ja tehtäväkeskeinen työ, psykososiaalinen työ, perhetyö, ryhmätyö, yhteisö-, yhdyskunta-, naapurustyö ja verkostostrategiat (Helsingin yliopiston www-sivut 2014).

Työmenetelmien käytössä on tärkeää se, mihin tuloksiin menetelmää hyödyntämällä on mahdollisuus päästä. Vähemmän tärkeä asia on se, millä menetelmällä tuloksiin päästään. Työmenetelmät ovat työkaluja, joiden käyttöön harjaantuu. Niitä kannattaa käyttää säännöllisesti, jotta ne juurtuvat esimerkiksi työyhteisön käytännöksi. Työmenetelmiä ja -välineitä voi soveltaa käytössä olevien resurssien mukaan. (THL:n www-sivut 2014.)

Työmenetelmien tukena voidaan käyttää erilaisia työvälineitä. Työvälineet voivat olla konkreettisia apuvälineitä, mutta myös abstrakteja ja ajattelua suuntaavia välineitä. Työvälineet eivät ole välttämättä sidottuja johonkin tiettyyn työmenetelmään vaan niitä voidaan käyttää joustavasti eri tilanteissa ja erilaisten menetelmien ohessa. Työvälineenä voi toimia esimerkiksi isä-lapsi-päivässä käyttämäni nallekortit. (Helsingin yliopiston www-sivut 2014.)

Nallekortit koostuvat 50 erilaisesta kortista, joiden kuvissa karhut ilmentävät erilaisia persoonallisuudenpiirteitä ja tunteita. Kortit toimivat keskusteluiden tukena, kun las-

ten, nuorten tai vanhempien kanssa käsitellään perhe-elämää, ihmissuhteita sekä persoonallisuudenpiirteitä. Kortit soveltuvat käytettäväksi keskustelunvirittäjäksi erilaisissa yhteyksissä, kuten sosiaali- ja perhetyössä, juttuhetkiin lasten ja vanhempien välillä, perheterapiaan, lasten ja vanhempien vertaisryhmiin, tunnetyöskentelyyn, työnohjaukseen sekä psykiatriseen konsultaatioon. (Väliavaara 2014.)

Nallekortteja voidaan käyttää alkulämmittelynä, kun aloitellaan tapaamista. Niiden avulla voi avata vuoropuhelun, käsitellä muutoksia, ongelmia tai tulevaisuuden suunnitelmia sekä edistää osallistujien itsetuntemusta. Nalleja voi käyttää myös, jos tilanne lukkiutuu tai puheenaiheet käyvät epämiellyttäväksi tai vaikeiksi. (Väliavaara 2014.)

4 PERHETYÖ

Jotta voidaan määritellä perhetyö rikosseuraamuslaitoksessa, täytyy ensin määritellä se, mitä perhetyö käsitteenä tarkoittaa. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena tulee tarvittaessa järjestää perhetyötä. Perhetyöllä voidaan tarkoittaa esimerkiksi perheen kotona tehtävää perhetyötä, joka voi olla perhetyöntekijän antamaa keskusteluapua ja tukea erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyön tarkoituksena on esimerkiksi tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja järjestää lapselle hänen hyvinvointiaan tukevaa toimintaa. Perhetyön avulla voidaan myös tehdä vanhemmuuden arviointia. (THL:n [www-sivut](http://www.thl.fi) 2014.)

Keskeistä perhetyössä on lapsen edun turvaaminen. Perhetyötä tehdään yhteistyössä perheen ja perheenjäsenten kanssa. Perhetyö on osa lastensuojelutyötä ja se ei ole pelkästään tukea, vaan mukana on myös kontrollointi. Tärkeää perhetyössä on lähelle asiakasta viety työskentely sekä perheen omien voimavarojen tukeminen. (THL:n [www-sivut](http://www.thl.fi) 2014.)

Perhetyön tulee olla mahdollisimman suunnitelmallista ja tavoitteellista. Työskente-
lyn tarve ja tavoitteet kartoitetaan yleensä heti työskentelyprosessin alkaessa. Yksi
perhetyön asiakkaiden suurimmista tarpeista on ollut perheiden kokonaisvaltainen
tukeminen heidän omassa lähiympäristössään sekä arjessa mukana elämisessä.
(THL:n www-sivut 2014.)

4.1 Perhetyö vankilassa

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset pohjautuvat YK:n lasten oi-
keuksien yleissopimukseen, lastensuojelulakiin sekä vankeuslakiin. Rikosseuraa-
musalalla tulee kiinnittää enemmän huomiota lapsen etuun ja oikeuksiin, näin edel-
lyttävät laki ja kansainväliset sopimukset. Rikosseuraamuslaitos korostaa strategias-
saan perhe- ja lapsinäkökulmaa sekä sen huomioon ottamista. Perhetyötä kehitetään
niin, että erityisesti lapsinäkökulma otetaan huomioon. Strategian mukaan tuomitun
yhteydenpitoa yhteiskunnan palveluverkostoon, sosiaalisiin verkostoihin sekä per-
heeseen ja lapsiin tulee tukea. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 5.)

Uusintarikollisuuteen vaikuttaminen on korostunut rikosseuraamusalalla viime vuo-
sina. Erilaisia toimintaohjelmia päihteidenkäyttöön ja rikoksettomaan elämäntapaan
liittyen on tämän seurauksena otettu käyttöön. Rikosseuraamusalan perhetyössä tulisi
jatkossa kiinnittää enemmän huomiota lasten oikeuksiin ja lapsen etuun. Rikosseu-
raamuslaitoksen linjauksissa ja niiden toimeenpanossa pyritään huomioimaan pa-
remmin vankiloissa perhetyö ja lapsiystävällisyys sekä lapsen oikeuksien huomiointi.
(Rikosseuraamuslaitos 2013, 6.)

Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yh-
teyttä molempiin vanhempiinsa. Tämä on otettava huomioon Rikosseuraamuslaitok-
sen toiminnassa. Tapaamiset voidaan estää vain, jos se on lapsen edun vastaista. Ri-
kosseuraamuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus tukea vanhempaa hänen kasva-
tustehtävässään vanhemman ollessa vankilassa. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 35.)

Vankilan perhetyöllä voidaan edistää vangin yhteiskuntaan sijoittumista sekä vähentää vankeudesta aiheutuvia haittoja. Perhetyö voidaan jakaa kolmeen tasoon, jotka ovat yhteydenpito vangin ja perheen välillä, perhesuhteiden hoito sekä kuntoutus ja vaikuttamistyö. Yhteydenpito kattaa jo aiemmin mainitut valvotut sekä valvomattomat tapaamiset, perheleirit, vanhempi-lapsi-tapaamiset sekä puhelut. Perhesuhteiden hoito on vuorovaikutusta edistävää työtä muun muassa yksilö-, pari-, perhe- ja verkostotyötä. Arjen taitoja tuetaan ja niitä on tarkoitus opetella tuomion aikana. Kuntoutus- ja vaikuttamistyössä tavoitteena on vaikuttaa ehkäisevästi uusintarikollisuuteen. Tähän liittyen parisuhteen sekä vanhemmuuden taitoja tulee vahvistaa. Perhetyöhön kuuluu Rikosseuraamuslaitoksessa vangin ohjaus ja neuvonta, perhesuhteiden edistäminen, tuki perheiden kriisitilanteessa, yhteydenpidon järjestäminen sekä väkivallattomuuteen vaikuttaminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 10.)

Kuten sanottu, vangin vanhemmuutta vankilassa tulee tukea. Rikosseuraamuslaitos linjaa lapsi- ja perhetyön linjauksissaan (2013) seuraavanlaisesti: ”Vankilan henkilökunta järjestää verkstopalavereja, joissa keskustellaan esim. mitkä ovat vankilassa olevan vanhemman mahdollisuudet osallistua perheen elämään. Vanhemmuutta voidaan tukea myös arjen taitojen vahvistamisella ja päihdekuntoutuksella.” (Rikosseuraamuslaitos 2013, 17.)

4.2 Lapsen kokemus vankilasta

”Ollaan alusta asti kerrottu isän vankeudesta. Tästä huolimatta vanhempi poika, silloin 3-vuotias, luuli isän kuolleen, vaikka oli juuri saattanut puhua isänsä kanssa puhelimesta” (Raninen, J. 2013, 77).

Edellinen lainaus ja kaksi seuraavaa kertomusta ovat vankien puolisoitten ajatuksia siitä, miten puolison vankeus on ollut huomattavissa heidän lastensa käytöksestä ja olemuksesta. Vankilasta käsin isän ei ole mahdollista olla lapselleen joka hetki saatavilla tai arjen apuna ja tämä heijastelee vahvasti lapsiin.

”Huoli ja hätä on lapsilla mahdoton, eivätkä lapset kysy tai eivät osaa kaikkea kysyä. Uusi tilanne tuo paljon kysymyksiä ja turvattomuutta ja on erittäin tärkeää mahdollistaa lapsille läheiset ja turvalliset välit molempiin vanhempiinsa. On kysymys kaikkien elämänhalusta kaiken surun keskellä, ennen kaikkea meidän on tuettava ja pysyttävä vastaamaan lasten hyvinvointiin ja heidän tasapainoiseen tulevaisuuteensa.” (Sassi & Huhtamo 2014, 35.)

”On totta, että jotkut vanhemmat eivät kerro lapsilleen, missä isä on ja mikä paikka se vankila oikein on. Olemme molemmat noudattaneet avoimuutta omien lastemme suhteen ja kertoneet heille asiat rehellisesti. Olemme huomanneet, että näin on paras. Joka tapauksessa jo varsin pienillä lapsilla esiintyy leikeissä käsite vankila (rosvot viedään vankilaan), vaikei heille olisi mitään kosketusta vankilaan. Aika pienetkin lapset siis yleensä ymmärtävät jollain tasolla vankilan tarkoituksen.” (Sassi & Huhtamo 2014, 37.)

Anne-Mari Mäkinieniemi tutki opinnäytetyössään ”Ei enää muureja välillämme” (2010) lasten kokemuksia toisen vanhemman vankilassaolosta. Opinnäytetyötään varten hän haastatteli yli 12-vuotiaita lapsia, joiden isä oli vankilassa.

Mäkinienien mukaan isän konkreettinen apu merkitsi lapselle kuitenkin hyvin paljon lapsen arjessa selviytymisessä. Lapsen turvaverkossa on Mäkinienien mukaan aukko silloin, kun hänen isänsä on vankilassa. Lapsien haastatteluissa tuli ilmi, että lapsille oli tärkeää, että isä olisi mukana heidän elämässään esimerkiksi läksyjen auttamisessa ja harrastuksissa. Lapset arvostivat isän konkreettista apua ja tukea sekä isän taitoja. (Mäkinieniemi, A.-M. 2010, 41.)

”Iskä sanoi yrittävänsä parhaansa ja uskon häntä. Huolimatta kaikesta rakastan isääni, vaikka hän onkin vankilassa. En vaihtaisi häntä mihinkään. Tiedän myös, että isi rakastaa minua. Joka puhelun jälkeen isä sen aina kertoo ja kyllä sen tietää, kun joku rakastaa.” (Raninen, J. 2013, 104.)

Edellinen lainaus oli Janne Ranisen kirjasta ”Isänä vankilassa” (2013), joka siteeraa 15-vuotiaasta vankilassa olevan isän tytärtä. Seuraava lainaus on vangin suusta tullut kommentti hänen vankeutensa vaikutuksesta lapsiinsa.

”Lapsilla on ilmennyt aggressioita vankeuteni aikana. He ovat jossain määrin myös ilmaisseet psyykkistä pahaa oloa. He ovat ajoittain olleet huolissaan minusta. Lisäksi olen huomannut, että he pelkäävät joutuvansa itse vankilaan. En osaa sanoa, ovatko pojat syyllistäneet itseään vankeudestani. Olen huolissani vankeuden vaikutuksesta poikiini, koska he pelkäävät, että joudun takaisin vankilaan.” (Raninen, J. 2013, 78.)

Vanhemman vankeus on lapselle samalla tavalla vaikea asia kuin vanhemman päihde- tai mielenterveysongelma. Lapsen näkökulmasta katsottuna vanhemman vankeus voi olla myös verrattavissa vanhempien eroon. Tällaisissa tilanteissa perheellä on mahdollisuus käyttää apunaan perheneuvolaa tai lastensuojelua. (Sassi & Huhtamo 2014, 35.)

5 ISÄ-LAPSI-PÄIVÄ

5.1 Suunnitteluvaihe

Ensimmäisen kerran olen keskustellut opinnäytetyöni tekemisestä vankilan erityisohjaajan kanssa tammikuussa 2014. Tein opinnäytetyöni suunnitelman keväällä 2014 ja suunnitteluseminaari oli huhtikuussa 2014. Isä-lapsi-päivä järjestettiin helatorstaina 29.5.2014.

Halusin tehdä opinnäytetyöni vankilassa, koska rikosseuraamus kiinnostaa minua ja toivoisin, että joskus vielä työskentelisin rikosseuraamuksessa tavalla tai toisella. Satakunnan ammattikorkeakoulussa ei ole tehty vastaavanlaista opinnäytetyötä aikaisemmin, mutta Huittisten osastolla tämänkaltaisen päivä on järjestetty muutaman

kerran ennenkin. Edellisen isän ja lapsen yhteisen päivän järjestivät rikosseuramusalan opiskelijat ammattikorkeakoulu Laureasta isänpäivänä 2013. Olin yhteydessä Huittisten osaston sosiaalityön erityisohjaajan kanssa ja hän ehdotti minulle isä-lapsi-päivän järjestämistä opinnäytetyönäni.

Suunnitteluvaiheessa pohdin päivää varten tavoitteita, joiden pohjalta suunnittelin päivän toimintaa ja kulkua. Tavoitteena oli tukea vankilassa olevien isien ja heidän lastensa välistä suhdetta. Tavoitteena oli myös olla mukana tukemassa tätä suhdetta toiminnallisoin keinoin ja sosiaalialan työmenetelmien avulla sekä saada omia oppimiskokemuksia tulevaisuutta varten.

Lähetin vankilaan mainoksen isä-lapsi-päivästä viikolla 16. Erityisohjaajan piti laittaa mainos ilmoitustaululle riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta saisimme mahdollisimman monta vankia lähtemään mukaan. Viimeinen ilmoittautumispäivä 12.5., mutta otimme mukaan sen jälkeenkin ilmoittautuneita. Ennakkoilmoittautumisen avulla kykenimme kuitenkin paremmin valmistautumaan päivään. Erityisohjaaja myös muistutteli ja puhui vangeille tapahtumasta.

Olin pyytänyt opiskelutovereitani avustamaan minua päivän toteuttamisessa. Olin alusta alkaen suunnitellut päivän rakenteeksi rastikierroksen. Suunnitelmana oli, että avustajani ovat kukin omalla rastillaan ja ohjaavat perheitä niissä. Rastien sisältö, määrä ja rakenne muuttuivat suunnittelun aikana paljon. Viimeiset muutokset rasteihin tapahtuivat vielä saman päivän aamuna. Muutenkin suunnitelmat päivän varalle vaihtuivat ja muotoutuivat ajan mittaan jatkuvasti. Rastikierros pysyi pohjana suunnittelusta toteutukseen saakka, mutta muut suunnitelmat vaihtuivat useaan otteeseen. Alun perin päivä suunniteltiin olevan isä-lapsi-päivä, mutta ilmoittautuneiden vähyyden vuoksi vaihdoimme päivän välillä perhepäiväksi. Perhepäivän ideana oli, että äiditkin olisivat saaneet osallistua päivään yhdessä lapsien ja isien kanssa. Osanottajamäärän lisääntyttyä vaihdoimme suunnitelmat kuitenkin alkuperäisiin ja päivä järjestettiin isä-lapsi-päivänä.

Riskejä päivän onnistumisen kannalta katsottuna oli se, että ilmoittautuneista joku isistä olisi antanut positiivisen huumetestin. Riskinä oli myös se, ettei päivään osallistu yksikään isä. Erityisohjaajan mukaan riskit olivat olemassa, mutta ne olivat ilmoittautuneiden vankien kohdalla pieniä. Jos nämä riskit olisivat toteutuneet, olisimme siirtäneet päivän toteutusajankohdan keväästä syksyyn.

Loppujen lopuksi rasteja oli neljä kappaletta: maalausrasti, pihapelirasti, luontovisailu- ja väritysrasti sekä pallopelirasti. Tämän lisäksi lopuksi järjestettiin ongintaa lapsille. Yhtenä rastina oli pitkään suunnitelmassa pitää makkaranpaistorasti, mutta lopulta päädyimme ratkaisuun, jossa erityisohjaaja yhdessä vartijan kanssa paistaa nuotiossa makkarat ja kaikki syövät noin puolivälissä päivää yhtä aikaa. Tällä tavalla järjestettynä päivä onnistuikin hyvin, koska makkarat saatiin kerralla lämpimiksi ja kahvit keitetyiksi ja sen jälkeen ne pystyttiin heti korjaamaan pois.

Sadesään varalle olin suunnitellut vähän erilaista toimintaa. Olin ajatellut, että maalausrasti sekä luontovisailu- ja väritysrasti pysyvät ennallaan, mutta muita sisätilan aktiviteetteja olisivat olleet tarkkuusheitto renkailla, hernepussin heitto-peli, pujottelu pallolla, astumispurkki-peli, lauta-, pala- ja korttipelit, liitutaululle piirtäminen sekä välipalan syöminen.

Vaikka rastien rakenne ja sisältö muuttui alkuperäisestä melko paljon, kuitenkin muutama rasti pysyi alusta loppuun samanlaisena. Laadin rastien pohjalta tarvikelistan tavaroista, joita ajattelin rasteilla käytettävän. Vankilan erityisohjaajalla oli itsellään nallekortit, joten sain ne lainaan häneltä. Hän lupasi hankkia myös ongintaan tarvittavat palkinnot, maalausrastissa tarvittavat värit, sudit ja suuret voimapaperirullat, passeihin käytettävät tarrat, tarjoiluun kertakäyttöastiat ja tarjoilut. Hän myös hankki luontovisailu- ja väritysrastilla käytetyt väritystehtävät ja värikynät.

Muutamia tarvikkeita ostin itse, muun muassa Mölky-pelin. Osan tarvikkeista toin kotoani ja ystäviltäni. Näitä olivat esimerkiksi sadesään varalle tuodut erilaiset lautapelit ja palapelit. Hain metsästä oksia ongiksi ja sidoin niihin narut kiinni. Otin paljon tarvikkeita lainaan Satakunnan ammattikorkeakoululta. Näitä tarvikkeita olivat

muun muassa jalkapallo, koripallo, hernepussit, frisbeet, opetuskartioita, keiloja, merkkinauhoja, ulkoilupalloja, renkaita, muovitötsiä, astumispurkkeja sekä hyppykeppi. Oli todella suuri etu, että sain koulultani niin paljon tarvikkeita lainaan.

Kirjoitin avustajilleni aikataulun, jossa oli jokaiselle rastille mietityt ohjeelliset ajat. En halunnut päivästä minuuttiaikataulutettua, mutta koska aika oli niin rajallista, jonkinlainen aikataulu oli oltava olemassa. Pyysin avustajiani noudattamaan ohjeaikoja, mutta olemaan silti joustava ja huomioimaan lapset sekä isät koko ajan. Aikatauluun sisällytin ohjeet siitä, minkä rastin jokainen järjestelee aamulla vankilalle saavuttuamme ja millä tavalla halusin rastin järjestettävän. Näin saimme järjestelyt toteutettua ripeästi.

Lähetin muutamaa viikkoa ennen isä-lapsi-päivää Vankien omaiset ry:n sihteerille sähköpostia tapahtumasta. Kysyin, olisiko heillä kiinnostusta osallistua päivään ja tulemaan kertomaan toiminnastaan vankien omaisille eli vaimoille. Sihteeri vastasi heidän olevan kiinnostuneita tulemaan ja antoi heidän puheenjohtajansa sähköposti-osoitteen. Lähetin sähköpostia puheenjohtajalle, mutta aikataulut eivät sopineet yhteen, joten he eivät tällä kertaa kyenneet osallistumaan järjestämäni päivään.

Kuva 1. Erään isä-lapsi-päivään osallistuneen pojan maalaus (Kivilahti 2014).

Kuva 2. Nojatuolirinki ja nallekortit isä-lapsi-päivässä (Kivilahti 2014).

5.2 Suunnitelmasta toteutukseen

Lähdimme aamulla Porista kohti Satakunnan vankilan Huittisten osastoa viiden opiskelutoverini kanssa. Neljä heistä oli samassa ryhmässä minun kanssa olevia sosiopiskelijöitä ja yksi heistä oli sairaanhoitajaopiskelija. Saavuttuamme avovankilaan meitä oli viikonlopputapaamistilalla odottamassa vankilan sosiaalityön erityisohjaaja sekä yksi vartija. Viikonlopputapaamistila ei ole vankilan aitojen sisäpuolella, vaan vankilan pihamaalta ja selliosastoilta noin kahden sadan metrin päässä oleva talo, jota kutsutaan Kenttäpirtiksi.

Kenttäpirtillä laitoimme kaikki huonekalut omiin tarkoituksiimme sopiviksi. Kenttäpirtillä on keittiö ja iso tila, missä mahtuu toimimaan. Isossa tilassa oli pöytiä ja tuoleja sekä parikymmentä nojatuolia. Asettelimme tilan toiseen päähän nojatuolit isoon ringiin suunnitelmana pitää tässä ringissä aloitus- ja lopetustilaisuudet. Tilan toiseen päähän jätimme runsaasti lattiatileä ja sen lisäksi laitoimme pari pöytää yhteen tietovisaa ja väritystehtäviä varten. Laitoimme yhteen huoneeseen ongintapaikan ja asettelimme siihen meren aaltoja ja kaloja. Ulos asettelimme kaksi tehtäväpistettä ja veimme tarvittavat välineet sinne odottamaan. Nuotiopaikka oli joen rannassa ja var-

tija sekä erityisohjaaja lupasivat ottaa vastuun makkaroiden paistamisesta. Ulkona oli pöytiä ja tuoleja, joten päätimme nauttia ruuat ulkona. Veimme pihalle kahvit, teet, pillimehut, pullat, keksit ja servietit. Olin ohjeistanut etukäteen kuka järjestelee kunkin pisteen ja miten ne tulee järjestellä. Tämän vuoksi saimme ripeästi järjesteltyä kaikki paikat mieleiseksemme.

Ennakkoilmoittautumisten mukaan paikalle olisi pitänyt saapua viisi isää ja yhteensä yksitoista lasta. Heti saavuttuamme vankilalle erityisohjaaja oli kertonut meille, että yksi perhe oli jäänyt pois. Hieman ennen alkamisen ajankohtaa tuli ilmoitus, että toisella perheellä oli mennyt auto rikki ja he joutuivat myös jäämään pois. Ensimmäisessä poisjääneessä perheessä oli yksi vuoden ikäinen lapsi ja tässä toisessa perheessä oli viisi lasta. Emme voineet muuta kuin toivoa, että muiden vankien perheet pääsisivät paikalle. Perheitä ja vankeja oli ohjeistettu tulemaan paikalle klo 10.30. Pikkuhiljaa alkoi väkeä saapua sisälle. Annoimme perheiden rauhassa tervehtiä toisiaan ja sen jälkeen kaikkien ollessa paikalla vankilan diakoni sekä vankilassa työharjoittelussa oleva opiskelija lähtivät äitien kanssa viereiseen perhetapaamistilaan. Yksi lapsista oli vasta kaksiviikkoinen, joten hän luonnollisesti meni äitinsä mukana perhetapaamistilaan.

Paikalle tuli lopulta kolme isää, joista isä A:lla oli yksi kolmevuotias tyttö, isä B:llä pienen vauvan lisäksi yksi 7-vuotias poika ja isä C:llä kolme poikaa, jotka olivat 5-, 4- ja 2-vuotiaita. Pyysimme vangit ja heidän lapsensa istumaan ringissä oleville nojatuoleille ja asetuimme itsekin niihin istumaan. Toivotin kaikki tervetulleiksi ja esittelin itseni sekä sen, minkä vuoksi olimme siellä järjestämässä tätä päivää. Kerroin heille myös päivän kulusta. Päivän kulku olikin hieman muuttunut suunnitelmaan verrattuna. Alkuperäisen suunnitelman mukaan päivä oli kovin aikataulutettu, mutta ryhmän pienenemisen vuoksi aikataulustakin tuli joustavampi. Olimme myös päättäneet, että ruokailu pidetään kaikkien kanssa samaan aikaan, noin puolivälissä eli heti kun erityisohjaaja ja vartija olivat saaneet makkarat paistetuiksi.

Ohjeistin kaikkia, sekä lapsia että isiä käymään tässä välissä poimimassa ringin keskeltä olevilta pöydiltä omaa tunnetilaa kuvastavan nallekortin. Myös minä ja avusta-

jani kävimme ottamassa nallekortit. Sen jälkeen esittelin oman korttini ja kerroin, miksi valitsin juuri kyseisen kortin. Jokainen sanoi ringissä vuorollaan ensin nimensä ja sen jälkeen näytti valitsemansa kortin ja kertoi, miksi oli ottanut sen kortin. Vielä tässä vaiheessa lapsia ujostutti, eivätkä he olleet luonnollisesti kovinkaan puheliaita. Ringin jälkeen kerroin, kuka avustajistani lähtee kunkin perheen kanssa rasteille. Sitten lähdimme jakautumaan rasteille.

Koska perheitä oli odotettua vähemmän, ei aikataulu ollut niin tiukka. Pystyimme joustavasti vaihtelevaan rastilta toiselle sitä mukaa kun se edelliseltä perheeltä vapautui. Noin puolivälissä pidimme ruoka- ja juomatauon. Avustajani olivat todella tarkkanäköisiä ja hienotunteisia sen suhteen, että kun he huomasivat, että perheet tarvitsivat omaa keskinäistä aikaa, he myös saivat sitä. Oli ilo huomata, kuinka paljon isät ja lapset nauttivat toistensa seurasta. Siksi koimmekin tärkeänä, ettemme alkaneet hoputtaa heitä mitenkään, vaan annoimme heidän olla rauhassa kuitenkin pitäen huolen, että he ehtivät kaikille rasteille ja lapset saivat joka rastilta tarrat passiinsa.

Rasteja oli kaiken kaikkiaan neljä kappaletta: Maalausrastilla isät ja lapset vuorotellen asettuivat voimapaperin päälle makaamaan lattialle ja piirsivät siihen toistensa ääriiviivat. Sen jälkeen he halutessaan maalasivat kuvat valitsemillaan väreillä.

Pihapelistilla sai pelata Mönkkyä ja krokettia, leikkiä hiekkaleluilla hiekkalaatikolla, heitellä frisbeetä, keilata pallolla puisia keiloja, heitellä renkaita renkaanheittopelissä sekä kävellä astumispurkeilla. Toiminta oli vapaata ja pyysin avustajiani tarvittaessa aktivoimaan perheitä, jos he eivät itse keksineet tai osanneet tehdä tarvikkeilla mitään.

Luontovisailu- ja väritysrastilla oli pöydälle aseteltu laatimani luontovisailu. Toisella puolella pöytää oli pienemmille lapsille värikyniä ja väritystehtäviä. Ajattelin, että vaikei lapsi osaisikaan vastata kaikkiin kysymyksiin, niin visailu voisi olla myös sellainen opetustilanne, missä mietitään linnuille oikeita nimiä ja tassunjäljille oikeita eläimiä. Ajatuksena oli, että isä voisi yhdessä lapsen kanssa pohtia visan kysymyksiä

ja vastauksia niihin. Visailu oli myös hyvin kuvapainotteinen, joten ajatuksena oli, että isät ja lapset voivat halutessaan yhdessä vain katsella eläinten kuvia ja opetella niiden nimiä. Halutessaan isät ja lapset saivat laittaa erilliselle vastauspaperille oikeat vastaukset ja sen jälkeen tarkastaa vastauspaperista oikeat vastaukset. Jos näin ei halunnut toimia, sai vastauspaperia pitää koko ajan rinnalla ja siitä sai katsoa oikeat vastaukset. Näin ollen luontovisailu ei ollut perinteisen tietovisamainen.

Pallopelirastilla oli jalkapalloja, koripallo, muita pihapalloja, hernepusseja, muovitötsiä, renkaita ja merkkiviivoja. Kenttäpirtin pihassa on jalkapallokenttä ja maalit ja ajatuksena oli, että siinä voi pelata halutessaan jalkapalloa. Muovitötsistä oli rakennettu pujottelurata ja siinä sai pujotella pallon kanssa. Renkailla sai heitellä muovitötsiin ja hernepusseilla heitellä merkkiviivojen taakse. Rastilla sai myös pelata hernepusseinheitto-peliä. Pelissä maahan oli laitettu merkkiviivoilla noin metrin välein kolme viivaa. Pallo oli asetettu keskimmäisen viivan päälle. Isä meni toisen reunaviivan taakse ja lapsi toisen reunaviivan taakse. Molemmilla oli viisi hernepusia ja he yrittivät pusseja heittämällä saada pallon liikkumaan pois omalta alueeltaan. Viivojen takaa ei saanut tulla pois. Voittaja oli se, kumpi sai pallon pois omalta puoleltaan siihen mennessä kun kaikki viisi hernepusia oli heitetty.

Kun kaikki pisteet oli käyty läpi, siirryimme taas nojatuolirinkiin. Kaikki saivat taas valita omaa tunnetilaa vastaavan nallekortin ja sen jälkeen kaikki esittelivät oman korttinsa muille ja perustelivat valintansa. Lapset ja isätkin olivat päässeet kokonaan pienestä alkukankeudesta ja ujoudesta, joten vastaukset olivat runsassanaisempia kuin alussa. Ringin jälkeen siirryimme ongintatilaan ja lapset saivat onkia seinän takaa yllätykset itsellensä. Jokainen sai onginnassa muun muassa tarroja, pieniä kumikaloja ja pienen pallon.

Onginnan jälkeen meille jäi aikaa sen verran, että kutsuimme äidit perhetapaamistalosta seuraamme. Näin perheille jäi myös yhteistä aikaa. Koimme avustajieni kanssa, että tämä oli perheille todella tärkeää. Minä ja avustajani siivosimme paikkoja sillä välin kun perheet saivat vapaata aikaa keskenään. Halukkaat saivat viedä kotiinsa maalauspisteen kuvat.

Lopulta tuli aika perheiden hyvästellä toisensa. Vangit lähtivät vankilaa kohden ja äidit ja lapset koteihinsa. Minä ja avustajani seisoimme ovella perheiden lähtiessä ja kiitimme perheiden kanssa puolin ja toisin. Perheet vaikuttivat todella tyytyväisiltä päivään ja onnellisilta.

Olimme sopineet, että me opiskelijat käymme vankilassa syömässä ja lähdemme sen jälkeen kotiin. Keskustelimme äitien kanssa olleen opiskelijan sekä erityisohjaajan kanssa päivän kulusta. Erityisohjaaja oli tyytyväinen päivään ja antoi meille positiivista palautetta. Totesimme itsekkin päivän onnistuneen hyvin. Opiskelija kertoi, että äidit olivat olleet todella tyytyväisiä heidän saamaansa hengähdystaukoon. Äideillä ei ollut mitään erityistä ohjelmaa järjestettynä vaan he olivat saaneet vapaasti keskustella vertaistukea hyödyntäen.

Äidit olivat keskustelleet muun muassa siitä, tietävätkö heidän lapsensa isän olevan vankilassa. Suurin osa lapsista ei äitien mukaan tiennyt sitä ja he olivat keskustelleet myös siitä, miten lapselle kannattaisi kertoa isän vankilassaolosta. Yksi äiti oli kertonut lapsensa luulevan isän olevan töissä. Tämä aihe oli kuulemma herättänyt paljon ajatuksia ja keskustelua.

Annoin erityisohjaajalle palautelomakkeet, jotka hän lupasi antaa päivään osallistuneille vangeille täytettäväksi. Erityisohjaaja lupasi lähettää ne minulle myöhemmin ja tarkoituksena oli, että vangit saavat rauhassa vastata palautelomakkeisiin omillaan sulleissään ilman kiirettä.

Ruokailun jälkeen me opiskelijat jäimme vielä hetkeksi istumaan keskenämme ja pohtimaan päivän kulkua. Halusin kuulla muiden mielipiteet ja havainnot päivästä ja kirjasin niitä ylös. Olin pyytänyt etukäteen avustajiani painamaan mieleen heidän mielestään tärkeitä asioita lasten ja isien käytöksessä, suhtautumisessa ja osallistumisessa sekä keskinäisissä suhteissa. Juttelimme porukalla noin tunnin verran ja esille nousi erittäin mielenkiintoisia havaintoja isien ja lasten välisistä suhteista.

Kuva 3. Luontovisailu ja väritystehtäviä (Kivilahti 2014).

Kuva 4. Ulkona oli tarjolla välipalaa (Kivilahti 2014).

5.3 Johtopäätökset

Yksi lapsista, 7-vuotias poika oli aluksi ollut erittäin varautunut ja hiljainen päivään tullessaan. Alussa hän ei oikein puhunut mitään, ei edes tervehtinyt ja ujosteli melko paljon. Kuitenkin päivän päätteeksi järjestetyssä nallekortti-ringissä hän otti pöydältä iloisen nallen ja kun hänen vuoronsa tuli, näytti hän muille nallea ja tokaisi, että ”tä-

mä nalle sanoo, että jes!”. Tämä oli meidän kaikkien mielestä päivän paras hetki. Tuntui, että nimenomaan tämä kyseinen poika tarvitsi todella tätä päivää.

Huomasi, että päivän mittaan perheet selkeästi rentoutuivat ja lapsetkin vapautuivat alkuhämmennyksen jälkeen. Huomasi, että yhteinen aika oli tärkeää ja lapset todella nauttivat isiensä seurasta. Lapset olivat selkeästi isille erittäin rakkaita ja tärkeitä. Yleisesti ottaen isät myös osasivat toimia lastensa kanssa erossaolosta huolimatta.

Oli hellyttävää huomata, kuinka kolmen lapsen perheen 5-, 4- ja 2-vuotiaat lapset olivat jatkuvasti isiensä sylissä ja halailivat isiänsä. Nämä lapset olivat kaivanneet selkeästi yhteistä aikaa ja ikävöineet isiänsä. Juuri tämä kyseinen isä kiittelikin meitä kovasti päivän jälkeen isä-lapsi-päivän järjestämisestä.

Aluksi tuntui, että eräs isä oli vähän passiivinen osallistumaan, mutta päivän mittaan yksi avustajistani oli tehnyt seuraavanlaisen havainnon: luontovisailussa isä ei enää ylettänyt lukemaan pöydälle asetettuja kysymyksiä ja avustajani oli alkanut lukea niitä ääneen. Avustaja oli kuitenkin ymmärtänyt kysyä, että haluaako nimenomaan isä lukea kysymykset ääneen, vaikkei ollut ajatellut asian näin olevan. Isä oli kuitenkin halunnut ja niin he olivat vaihtaneet paikkoja. Loppujen lopuksi tämänkin isän passiivisuus taisi olla vain alkukankeutta.

Olin asetellut palautelomakkeeseeni muutaman kysymyksen, mihin halusin isien vastaavan. Lopuksi olin pyytänyt vankien arvioimaan päivää numeroilla 1-5. Vastauksiin ei tarvinnut laittaa nimeänsä. Kysymykset olivat seuraavanlaisia:

1. Mitä mieltä olet tämänpäiväisestä isä-lapsi-päivästä?
2. Herättikö päivä Sinussa uusia ajatuksia? Millaisia?
3. Millaisia isä-lapsi-päiviä tulisi järjestää jatkossa?
4. Minkä arvosanan asteikolla 1-5 antaisit päivästä?

Vastauksien taso vaihteli melko paljon. Yksi isä oli vastannut hyvin niukkasanaisesti, kun taas kaksi muuta isää olivat vastanneet laajasanaisemmin. Yksi isistä oli analy-

soinut päivää vielä tarkemmin ja antoi hyviä parannusvinkkejä seuraavia päiviä ajatellen.

Seuraavassa on vastaukset kirjattuina:

Mitä mieltä olet tämänpäiväisestä isä-lapsi-päivästä?

- Oikein mukava tapahtuma, kivaa oli lasten kanssa.
- Oli kivaa ja toivottavasti myös jatkossa järjestetään samanlaisia tapahtumia.
- Hyvä, mukava, positiivinen.

Herättikö päivä Sinussa uusia ajatuksia? Millaisia?

- -
- Vahvasti tunnetta, että on viimeinen vankilareissu kun kotona lapset jotka tarvitsevat isää.
- Voisivatko isät suunnitella osan päivän teemoista? Rauhallinen lopetus. Lapset ja tuoja voisivat tulla suoraan tapaamistilaan, tarkastus siellä. Päivystyskäynti pois! Isät olisivat odottamassa lapsiaan valmiina!!! Lapsille tärkeä!!!

Millaisia isä-lapsi-päiviä tulisi järjestää jatkossa?

- Samankaltaisia.
- Tämä oli mielestäni hyvä, mutta saisi ehkä olla vähän pidempi aika kuin kolme tuntia.
- Isä-lapsi-päivän (valitut isät) voisivat kokoontua ennen ja jälkeen päivän, käydä läpi tulevia (asioita) ja miten päivä sujui (yhdessä isät). Ajankohdat isä-lapsi-päiville: talvi-teema, kevät-teema, kesä-teema, syksy-teema.

Minkä arvosanan asteikolla 1-5 antaisit päivästä?

- 5
- 5+
- 4

Isien palautteisiin peilaten molemmat asettamani tavoitteet täyttyivät kaikkien perheiden kohdalla. Päivä tuki lasten ja isien välistä suhdetta ja toiminnalliset keinot sekä sosiaalialan työmenetelmät olivat oivana apuna tukemisessa. Jokaiselle isälle jäi hyvä mieli päivästä.

Palautteita oli mietitty ja ne olivat mielestäni hyviä. Palautteiden mukaan päivä olisi voinut kestää hieman kauemmin. Lisäksi ehdotus erilaisista vuodenaikoihin liittyvistä teemoista oli oikein hyvä ja toteuttamiskelpoinen idea. Olen myös sitä mieltä, että ehdotus isien kokoontumisesta ennen ja jälkeen päivän on todella hieno. Näihin palautteisiin peilaten vankilan on mahdollista kehittää seuraavia isä-lapsi-päiviä vieläkin parempaan suuntaan.

6 TULOKSET

Loin toiminnallisen opinnäytetyön kautta Huittisten osaston tarpeisiin sopivan isä-lapsi-päivän mallin, jonka mukaan he voivat järjestää samanlaisia päiviä myöhemmin. Opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä vankilan perhetyötä ajatellen tulevaisuudessa. Vankila toivoo päivän vakiintuvan heille käytännöksi ja opinnäytetyöni edesauttaa tätä tavoitetta tuoden esiin tällaisen päivän järjestämisen hyviä puolia. Se saattaa antaa myös työntekijöille uutta näkökulmaa.

Vankilalla oli suuri tarve tämänkaltaiselle opinnäytetyölle. He ehdottivat minulle isä-lapsi-päivän järjestämistä, koska perhetyötä vankilassa halutaan kehittää. (Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön suunnitelma 2014.) Työstäni hyötyy sekä vankila organisaationa että vangit itse. He saavat viettää aikaa lastensa kanssa ja lapset kokevat, että vankilaan voi olla ihan mukava tulla tapaamaan isää.

Vankila sai työstäni mallin, jonka mukaan he voivat toteuttaa samanlaisia päiviä itse myöhemmin. Heidän ei tarvitse myöhemmin tehdä päivää varten niin suurta työmäärää, kun heillä on pohja, minkä mukaan he voivat päivän toteuttaa.

Isona perhetyön tavoitteena vankilalla on viedä työyhteisöön viestiä siitä, että perhetyö on jokaisen työntekijän asia. Heidän toiveenaan on luoda avovankilasta entistäkin lapsilähtöisempi ja koko perheen huomioon ottava laitos. (Satakunnan vankilan Huitisten osaston perhetyön toimintasuunnitelma 2013.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni kohderyhmänä olivat miesvangit, jotka suorittavat vankeustuomionsaan avovankilassa. Opinnäytetyöni vaikutti mielestäni positiivisesti sekä vankeihin että vankien lapsiin, joilla oli mahdollisuus tulla vankilaan tapaamaan isiänsä hieman erilaisella tavalla kuin aikaisemmin. Vankila näyttäytyy tällaisena päivänä lapselle erilaisena paikkana. Yhtenä tavoitteena minulla olikin saada lapsille mielikuva siitä, että vankila on paikka, jossa hänen isänsä vain väliaikaisesti asuu ja isä kuitenkin välittää hänestä ja ajattelee häntä, vaikka on poissa kotoa.

Olin todella tyytyväinen päivään. Kaikki järjestelyt onnistuivat erinomaisesti ja mielestäni päivän kulku oli parempi kuin mitä suunnitteluvaiheessa osasin odottaakaan. Osanottajien määrä oli mielestäni juuri sopiva. Kaikki toiminnot pysyivät hallinnassa ja päivän kulku oli muutenkin hallittua ja järjestelmällistä. Kuitenkin tilaisuus oli rento ja joustava. Olin suunnitteluvaiheessa hieman huolissani aikataulun tiukkuudesta ja pelkäsin, että joudumme menemään kovin tarkoin aikatauluihin eteenpäin toiminnassa. Näin ei onneksi kuitenkaan tapahtunut, vaan aikataulu oli juuri sopivan joustava ja kaikkiin toimintoihin riitti tarpeeksi aikaa. Oli myös mielestäni todella upeaa, että äidit saivat lopuksi tulla Kenttäpirtille ja perheet saivat yhteistä keskinäistä aikaa.

Opiskelutoverini olivat todella hienotunteisia ja osasivat lukea perheitä hyvin. He opastivat perheitä ja veivät heitä eteenpäin toiminnassa ja katsoivat heidän peräänsä. He myös silti antoivat perheille omaa aikaa silloin, kun he huomasivat perheiden sitä tarvitsevan, eivätkä hoputtaneet heitä eteenpäin. Mielestäni se oli todella hyvin toimittu ja annoin heille paljon positiivista palautetta tästä. Myös opiskelutoverini olivat tyytyväisiä päivän kulkuun ja olivat sitä mieltä, että päivä oli onnistunut. Oli mahtavaa saada positiivista ja hyvää palautetta muilta ja se vahvisti käsitystäni päivän onnistumisesta.

Olin tyytyväinen myös vangeilta saamaani palautteeseen. Olen sitä mieltä, että he osasivat hyvin analysoida päivää. Mukana palautteissa oli myös hyviä parannusehdotuksia, jotka vankilan kannattaa ottaa huomioon seuraavaa päivää järjestettäessä. Oli myös hyvä kuulla, että vangit itsekkin olivat sitä mieltä, että päivä oli onnistunut.

Pohdimme aikataulua ja päivän mittaa erityisohjaajan kanssa monesta eri näkökulmasta ja päädyimme kolmeen tuntiin. Se on käytännöllinen aika toteuttaa ja sen aikaa jaksaa lapset ja isät keskittyä toimintaan. Kolme tuntia jaksetaan touhuta myös tällaisella kevyellä välipalalla, pidempään päivään olisi pitänyt sisällyttää kunnon ruokailu.

Jos tekisin päivän suhteen jotain eri tavalla nyt, olisi se luultavasti juuri tuo isien kanssa keskustelu ennen ja jälkeen päivän. Päivän piti toteutua niin, että isät olisivat olleet odottelemassa lapsiaan Kenttäpirtillä ja lapset olisivat tulleet sinne ilman päiväystyskäyntiä, mutta informaatiokatkosten vuoksi se ei tällä kertaa toteutunut. Tämän muuttaisin myös, jos järjestäisin päivän uudelleen.

Päivän toteutuminen oli minun ja erityisohjaajan monien puhelinsoittojen ja tapaamisten tulos. Pohdin ja suunnittelin päivää reilun kuukauden. Se vaati työtä ja monien erilaisten asioiden huomioonottamista. Mietin päivän kulun ennalta moneen kertaan ja yritin pohtia mahdolliset riskit ja poikkeustilanteet. Yritin minimoida vaikeat tilanteet hyvällä etukäteissuunnittelulla ja mielestäni onnistuin siinä hyvin.

Toteutin toiminnallisen opinnäytetyön isä-lapsi-päivän osuuden Satakunnan vankilan Huittisten osastolla toukokuussa 2014. Tämän jälkeen toimintaosuuden materiaali oli kerättyä. Teoriapohjaa työstin ja tein tiedonhakuja kesällä sekä syksyllä. Jo keväällä oli suunnitelmissa suorittaa syksyn harjoittelu Satakunnan vankilassa Huittisten ja Köyliön osastoilla. Harjoittelun aikana pääsin syventymään enemmän vankilan arkeen ja sitä kautta sain myös uutta näkökulmaa opinnäytetyön raportin kirjoittamiseen. Raporttia kirjoitin harjoittelun aikana ja sen jälkeen. Opinnäytetyön raportti valmistui loppusyksyllä 2014.

LÄHTEET

Asetus rikosseuraamuslaitoksesta. 2009. A17.12.2009/1108.

Cacciatore, R. ja Korteniemi-Poikela, E. 2014. Miehestä isäksi. Viitattu 22.10.2014.
<http://www.terve.fi/vanhemmuis-ja-kasvatus/miehesta-isaksi>

Dreamstimen www-sivut. 2014. Viitattu 5.5.2014. <http://www.dreamstime.com>

Ellilä, T. 2012. Vankilassa olevan miehen monimuotoinen ja tilannesidoksinen isyys. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Viitattu 20.10.2014.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83739/gradu06040.pdf?sequence=1>

Helsingin yliopiston www-sivut. 2014. Viitattu 23.10.2014.
www.helsinki.fi/sosiaalityo

Juvakka, E. ja Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Juva. WSOY.

Jones, A. D. ja Wainaina-Woźna, A. E. 2012. Children of Prisoners. University of Huddersfield.
<http://childrenofprisoners.eu/wp-content/uploads/2013/12/COPINGFinal.pdf>

Kivilahti, A. 2014. Isä-lapsi-päivänä otetut valokuvat.

Lapsi- ja perhetyön linjaukset. 2013. Rikosseuraamuslaitos.

Mäkinen, A-M. 2010. Ei enää muureja välillämme. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi, Pori. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 26.10.2014.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24786/Makiniemi_Anne-Mari.pdf?sequence=1

Papunetin www-sivut. 2014. Viitattu 5.5.2014. <http://www.papunet.net>

Portti vapauteen www-sivut. 2014. Viitattu 21.10.2014.
<http://www.porttivapauteen.fi>

Raninen J. 2013. Isänä vankilassa: Vanhemmuus vankilassa ja sen vaikutukset lapsiin. Mediapinta.

Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut. 2014. Viitattu 7.10.2014.
<https://www.rikosseuraamus.fi>

Rikosseuraamuslaitoksen Power Point-esittely. 2014.

Sassi, T. ja Huhtimo, P. 2006. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Kun perhe lusii. Viitattu 25.10.2014. http://www.porttivapauteen.fi/filebank/577-Kun_perhe_lusii.pdf

Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön toimintasuunnitelma. 2013.

Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyön toimintasuunnitelma. 2014.

Satakunnan vankilan esittelykansio. 2013.

Steen1 & PeteK. 2013. Vankilassa. Viitattu 29.10.2014.
http://www.youtube.com/watch?v=_Khu_N57veE

THL:n www-sivut. 2014. Viitattu 5.10.2014. <http://www.thl.fi>

THL:n www-sivut 2014. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 23.10.2014.
<http://www.thl.fi>

Vankien omaiset VAO ry. Päivä kerrallaan. 2012. Vankien omaiset ry. Viitattu: 9.4.2014. http://www.vankienomaiset.fi/files/238-Paiva_kerrallaan_.pdf

Vilkkä, H. ja Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä. Gumme-
rus.

Vilkman, A. 2014. Elinkautisvanki kaipaa tytärtään ja kaipaa muutosta vankiloiden
perhetyöhön. Yle 8.2.2014. Viitattu 22.10.2014. <http://www.yle.fi>

Väestöliiton www-sivut. 2014. Viitattu 21.10.2014. <http://www.vaestoliitto.fi>

Välivaara, C. 2014. Nallekortit. Viitattu 23.10.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/pesapuu-ry-lapsilahtoisentuoskentelyn-valineet/nallekortit>

LIITE 1

TERVETULOA
isä-lapsi-tapahtumaan
Satakunnan vankilan Huittisten
osastolle helatorstaina 29.5.2014
klo 10.30-13.30

OHJELMASSA ON MM. PELE-
JÄ, MAKKARANPAISTOA JA
YHDESSÄOLOA.
ILMOITTAUDU ERITYISOH-
JAAJA KIRSI LEPPÄSELLE
VIIMEISTÄÄN 12.5.
SAATTAJILLE ON JÄRJES-
TETTY OMAA OHJELMAA.

TERVEISIN
SOSIONOMIOPIISKELIJA
ANNA KIVILAHTI ☺

LIITE 2

Rasti-passi

on osallistunut 29.5.2014

isä-lapsi-päivän rastikierrokseen

Ota passiin tarra jokaiselta rastilta!

Saat viedä passin kotiin päivän päätteeksi.

Pihapelit

Maalaus

Pallopelit

Makkaranpaisto

Tietovisailu

Kiitos osallistumisestasi!

LIITE 3

1. TUNNISTA LINTULAUDAN LINNUT

Kirjoita vastauspaperiisi oikeat numerot vastaamaan oikeita kirjaimia.

1. VARPUNEN

2. PUNATULKKU

3. TALITIAINEN

4. SINITIAINEN

A)

B)

C)

D)

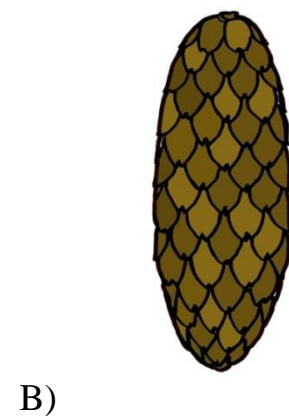
2. MIKÄ ELÄIN?

Tämä eläin on maamme suurin petoeläin. Sillä on hyvin tuuhea turkki, jonka väritys vaihtelee mustanruskeasta kellanruskeaan. Se liikkuu yleensä vain yöaikaan tai hämärässä.

3. MITÄ KUULUU TÄMÄN MAAMME SUURIMMAN PETOELÄIMEN RUOKAVALIOON?

4. MITÄ TÄMÄ SAMA ELÄIN TEKEE YLEENSÄ TALVISIN?

5. MINKÄ PUIDEN KÄPYJÄ NÄMÄ OVAT?

6. TUNNISTA MARJAT

Kirjoita vastauspaperiisi oikeat numerot vastaamaan oikeita kirjaimia.

1. Puolukka
2. Katajanmarja
3. Lakka
4. Kirsikka
5. Karviainen

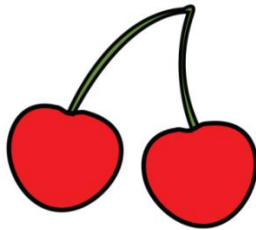
A)

B)

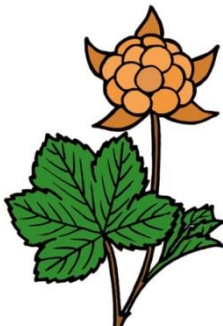
C)

D)

E)

7. TUNNISTA PUIDEN LEHDET

Kirjoita vastauspaperiisi oikeat numerot vastaamaan oikeita kirjaimia.

1. Koivu
2. Leppä
3. Tammi
4. Pihlaja
5. Vaahtera

A)

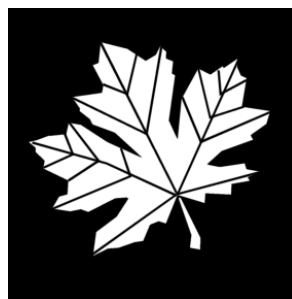
B)

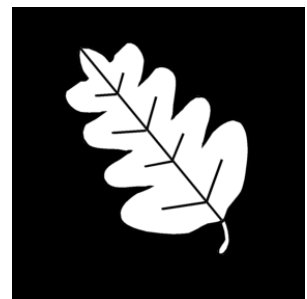
C)

D)

E)

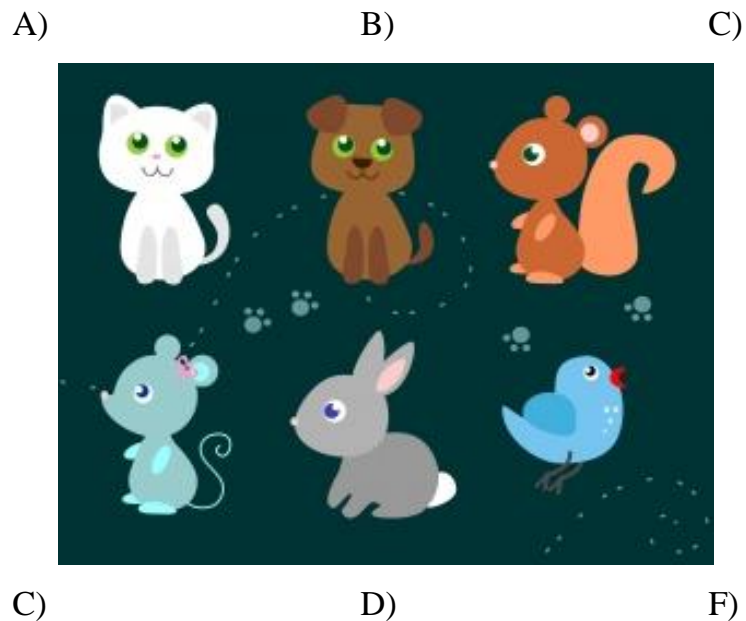
8. MITÄ NÄISTÄ SIENISTÄ VOIT TURVALLISESTI SYÖDÄ?

Voit valita useamman sienen. Kirjoita oikeat kirjaimet vastauspaperiisi.

- A) Kantarelli
- B) Kärpässieni
- C) Pulkkosieni
- D) Suppilovahvero
- E) Suippomyrkkyseitikki
- F) Kangasrousku

9. MIKÄ ON SUOMEN KANSALLISLINTU?

10. MISTÄ RUUISTA NÄMÄ ELÄIMET PITÄVÄT?

11. TUNNISTA KUKKA

Kirjoita vastauspaperiisi oikeat numerot vastaamaan oikeita kirjaimia.

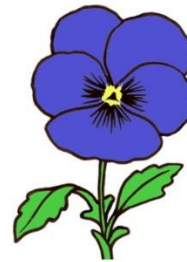
1. Orvokki
2. Päivänkakkara
3. Auringonkukka
4. Vuokko
5. Narsissi
6. Orkidea

A)

B)

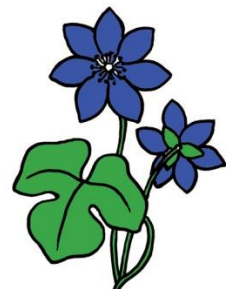
C)

D)

E)

F)

12. TUNNISTA ELÄINTEN JÄLJET

Kirjoita vastauspaperiisi oikeat numerot vastaamaan oikeita kirjaimia.

1. Orava

2. Susi

3. Jänis

4. Ilves

A)

B)

C)

D)

(Kuvat: Papunetin www-sivut ja Dreamstimen www-sivut 2014.)

LIITE 4

Vastaa luontovisan kysymyksiin tälle paperille

Nimet: OIKEAT VASTAUKSET

- 1) 1B, 2D, 3A, 4C
- 2) Karhu
- 3) Kaikkiruokainen: esim. marjoja ja muita kasveja, lihaa
- 4) Nukkuu talviunta
- 5) A=mänty, B=kuusi
- 6) 1B, 2D, 3E, 4C, 5A
- 7) 1C, 2B, 3E, 4A, 5D
- 8) A, D, F
- 9) Laulujoutsen
- 10) A=maito, B=luut, C=kävyt, D=juusto, E=porkkanat,
F=siemenet/madot
- 11) 1C, 2B, 3E, 4F, 5A, 6D
- 12) 1B, 2D, 3A, 4C

LIITE 5

Palautelomake

1. Mitä mieltä olet tämänpäiväisestä isä-lapsi-päivästä?
2. Herättikö päivä Sinussa uusia ajatuksia? Millaisia?
3. Millaisia isä-lapsi-päiviä tulisi järjestää jatkossa?
4. Minkä arvosanan asteikolla 1-5 antaisit päivästä?

Kiitos vastauksistasi! ☺

Terveisin, Anna